

Pavel Kohout

VÍTĚZNÝ ÚNOR

Alžbětínské drama z L.P. 1948

Sázava 2015

PRŮBĚH HRY A POSTAVY

PROLOG	Hlasy, Básník
1. POSLEDNÍ LÉČ	Hubert, Prokop, Petr, Muž, Jiný muž, Další muž, sbor
2. KULKA	Kultprop, Sochař, Malířka, Učitel, Básník, Volod'a, sbor
3. LIPANY	Předseda, Václav, Ludmila, Marxista, Básník, sbor
4. PŘEVOZNÍK	Jan, Marcia, Tajemník, Exotický číšník
5. VOICE-BAND	Kultprop, Volod'a, Učitel, Básník, Ministr, sbor
P ř e s t á v k a	
6. ROZHODNUTÍ	Prezident, Hana, Sekretář, Ruský & Italský & Francouzský legionář
7. MASAKR	Básník, Sochař, Malířka
8. SVATÁ LEŽ	Volod'a, Básník, Učitel, Hlasatelka
9. ÚSKOK	Jan, Dívka
10. U ZDI	Ministr, Volod'a
EPILOG	Básník, sbor

PROLOG

Ještě za osvětleného hlediště zazní motiv harfy ze Smetanova Vyšehradu a po několika opakováních hlediště hasne a rozsvěcí se předscéna. U psací desky připevněné ke knihovničce, na níž svítí magické oko radiopřijímače, sedí Básník. Předřikává si verše, píše je a napsané znovu čte nahlas pomáhaje si gesty.

BÁSNÍK Slaví-li svátek tvá či moje matka...
 zdraví ji píseň sladká...
 zdraví ji píseň horoucí a sladká...
 která se v hymnu... ne – v hymnus promění...
 když naše strana...
 když naše rodná strana...
 když naše rodná, milovaná strana...
 stovkami bojů v ocel vykovaná...

Znělka skončila a ozve se

1.HLAS Hovoří Československý rozhlas, Praha. Politická krize v naší zemi se dále vyostřuje.

Hlášení pokračuje, pouze trochu zeslábně, aby se prosadila znělka tympanů z Beethovenovy Osudové a po ní

2.HLAS British Broadcasting Corporation - BBC.The political crisis in Czechoslovakia...

Hlášení pokračuje, pouze trochu zeslábně, aby se prosadila znělka na motivy Marseillaisy a po ní

3.HLAS Radio Francoise, bon jour. La crise politique a Tchecoslovaquie...

Všechny tři hlasy se prolínají v nesrozumitelný mišmaš, který je se slábnoucím světlem v hledišti vystřídán hlavním hudebním motivem hry, jímž bude teď už stále Osudová. Básník, který už dávno přestal psát, jak si ho podmaňovala ta zpráva, chvatně oblékne bundu, zastrčí papír s básní do knihovničky, z níž vytáhne a nacpe si do kapsy útlou knížku, zaklapne psací desku a odpěchá.

1. POSLEDNÍ LÉČ

Jakýsi ateliér plný rozpracovaných soch. Několik mužů v tmavém s motýlky i kravatami mezi nimi prochází jako na vernisáži, ale spíš na ně se téměř současně dívají na své hodinky a pak nervózně upijí z číši . Kouř z cigaret i doutníků to proměňuje téměř ve scénu z pantomimy. Nablízku zastavuje auto. Do dveří vběhne muž.

MUŽ První je tu!
 VŠICHNI Kdo??
 MUŽ Hubert!
 VŠICHNI Jak se tváří?
 MUŽ Vypadá spokojeně...
 JINÝ MUŽ Koho navštívil?
 MUŽ Ministra obrany.
 DALŠÍ MUŽ Ten jistě půjde s námi,
 nevedl přece naše skvělé chlapce
 lijákem železa i závějemi min
 a přes krvavou lázeň zvanou Dukla,
 aby teď sloužil nové tyranii,
 v níž ubitého d'ábla Hitlera
 nahradí v roli Belzebuba Stalin!
 JINÝ MUŽ Mlč! Přichází!

Vejde unavený Hubert.

VŠICHNI Huberte, co nám neseš??
 HUBERT Dejte mi napít!
 VŠICHNI Tady!

Nabízejí mu své číše, on je odmítá.

HUBERT Jenom vodu!
 Vodky jsem vypil u Ludvíka tolik,
 že mě jen vůle drží na nohou
 a hlavně naděje, kterou mi vléval
 každým svým přípitkem.
 DALŠÍ MUŽ Řekl, že půjde s námi?

Hubert se zhluboka napil.

HUBERT Takovou otázku jsem vůbec nepoložil,

abych nevzbudil dojem, že ho nutím,
 že nevěříme v jeho počestnost
 prokázanou tak úžasnými činy
 jako byl ten, že pro svobodu vlasti
 zanechal v nesvobodě vlastní ženu,
 které jen zázrak dopomohl přežít,
 když gestapo vzdor kruté pečlivosti
 si spletlo jména. Měl jsem pochybovat,
 že stejně jako tehdy neprohlédne,
 kdo stojí k pravdě a kdo hlásá lež?
 Že právě Klémovi, jehož měl nerad
 už v Moskvě a tím spíš pak tady,
 dá za pamlsek nebo pohlazení
 všechnu svou přízeň jako starý pes?
 Měl jsem ho jistě k smrti urazit
 náznakem, že nás mohlo napadnout,
 jak právě on a právě Klémovi
 půjčuje armádu k řešení vládní krize
 a zrazuje nás, které zná a ví,
 že zrovna chráníme, co vybojoval?
 Takovou otázku si Ludvík nezasloužil!
 Proč tedy věříš...

JINÝ MUŽ
 HUBERT

Je i jiná řeč,
 než slovo, které umí v hrdlo lhát!
 Mnohem víc řekla, když mně připíjel,
 řeč jeho očí, gest, a dokonce i zámlk
 svědčících o pocitech raděj potlačených,
 aby si voják zvyklý na věrnost
 nepřipadal jak šibr-diplomat.
 Přátelé, věřte: Ludvík půjde s námi,
 Podpoří prezidenta, aby naši
 demisi nepřijal a stvořil novou vládu.

MUŽ
 VŠICHNI

At' žije Luvík!
(s ulehčením)
 At' žije náš Ludvík!

Nadšeně si připíjejí navzájem. Nablízku zastavuje auto. Do dveří vběhne jiný muž.

MUŽ
 VŠICHNI
 MUŽ
 VŠICHNI

Druhý je tu!
 Kdo??
 Prokop!
 Jak se tváří?

MUŽ Vypadá spokojeně...
 JINÝ MUŽ Koho navštívil?
 MUŽ Ministra zahraničí.
 DALŠÍ MUŽ Ten snad s námi musí!
 Vždyť jeho otec, jenž se po své smrti
 stal otcem národa, kterému vdechl
 společnou vůli sedmi národností -
 by musel z hrobu vstát a povolat
 rytíře z Blaníku na svého syna,
 kdyby to skvělé dílo zničil zradou!

JINÝ MUŽ Mlč! Přichází!

Vejde unavený Prokop.

VŠICHNI Prokope, co nám neseš??
 PROKOP Dejte mi napít!
 VŠICHNI Tady!

On odmítá nabízené číše.

PROKOP Jenom šťávu!
 Jan přece zapíjí i whisky whiskou.
 Mě naštěstí snad nikdo nepřepije,
 mohl to však být dneska právě on,
 kdyby mou mysl nechránil ten úkol
 a hlavně pocit, že jej ctí i Jan,
 když mi přál s každou číší znovu zdar

DALŠÍ MUŽ Řekl, že půjde s námi?

Prokop se zhluboka napil.

Cestou k němu
 řešil jsem kolem dokola jak blázen,
 kterému zbyla jedna myšlenka
 mám-li se přímo zeptat - Dáš nám ty,
 jako bys pozved prapor svého táty,
 do nějž dal vytkat Pravda vítězí,
 dáš ty nám, Jene, co nám nesmíš nedat -
 svůj hlas, svou demisi a tím
 potřebnou většinu, s níž by směl prezident
 demisi nás všech nepřijmout
 a odvolat tím celou starou vládu
 aby měl v nové Kléma menšinu?

Místo tak jalového proslovu
 jsem opětovně připíjtel té pravdě,
 až mě pak objal jako za stara
 a oslovil svým věčným - Prokúpečku!
 a dodal sám - Já přece vím,
 že pravda zvítězí, ale že to dá fušku.
 Přitom mně, jak má přece ve zvyku,
 dal herdu do zad jako kluku kluk,
 když vykouřili dýmku míru z natě.
 A ze zdi na nás hleděl jeho otec,
 jakoby garantoval synův slib,
 přestože zůstal nevysloven nahlas.
 Nebylo nutné ptát se, přátelé!
 Jan nezklame! Jan byl a bude náš!
 MUŽ At' žije věrný Jan!
 VŠICHNI (s ulehčením)
 ; At' žije Jan!

Nadšeně si připíjejí navzájem. Nablízku zastavuje auto. Do dveří vběhne další muž.

MUŽ A je tu poslední!
 VŠICHNI Petr!! A jak se tváří?
 MUŽ Vypadá spokojeně...
 DALŠÍ MUŽ Že by prezident
 konečně přestal dělat mlčenlivou sfingu,
 ačkoliv sám nám pořád naznačoval,
 že jsme to my, kdo musí vynést kartu,
 aby se Kléma vydal ze svých trumfů
 a ty pak přebil prezident svým esem -
 nepřijmout demisi a předat vládu nám?

JINÝ MUŽ Mlč! Přichází!

Vejde unavený Petr.

VŠICHNI Tak, Petře, co nám neseš??
 PETR Dejte mi napít!
 VŠICHNI Tady!

Nabízejí mu lahve sodovky, on je odmítá.

PETR Proboha,

Jenom ne vodu. Už si připadám
spíš jako vodojem než jako člověk.
Měl v baru pouze sodovky a šťávy,
po kterých člověk žíznil o to víc...

Vypije do dna nabídnutou číši.

VŠICHNI (nedočkavě)

Jde s námi nebo ne??

PETR

Posuďte sami!

Nebral jsem žádný ohled. Hned jak jsem
stiskl tu měkkou ruku, která vždycky
vybudí pochybnost, zda patří muži,
a počkal jsem, až on si sedne první,
řekl jsem bez váhání - Pane prezidente,
hrozí vám horší zkouška nežli ta,
které jste čelil při mobilizaci
v třicátém osmém. Tehdy jste
byl statistou a nemohl než čekat,
zda duo Chamberlain a Daladier
podobné smutným bílým klaunům,
těm věčným koledníkům o facky
naletí provařeným cirkusákům
Hitleru s Mussolinim, kteří jim
slavnostně přísahali věčný mír,
vyříznutý jak Sheylockova libra
z živého masa naší republiky -
prý bez krve. A když mu na to kývli,
nesměl jste milionu mužů čekajících
v pevnostních katakombách na váš povel,
rozkázat to, co chtěla celá vlast:
bít se jak Husiti a třeba zvýšit
prolitou krví stavy českých řek -
ale tím zcela změnit průběh dějin,
když většina německých generálů
jak víme dnes, čekala od Spojenců,
že Fýrer ostrouhá a roztrpčení Němci
oslaví ty, kteří ho svrhli pučem.
Teď ale... prosím ještě o koňak...

Napije se z jedné z nabídnutých číšek

PETR

Dík... Tentokrát však, pane prezidente,

je osud vlasti zcela v rukou vás,
 jakožto žáka a pak následníka
 předchůdce, který se stal legendou
 a vy jste po něm stejnou autoritou
 pro miliony lidí. Žádný převrat
 se u nás nezdaří, pokud lidu pozná,
 že levice, dřív tolik vážená,
 a dnes jen další spolek hloupých šašků
 věřících v lepší cirkus bez facek,
 chystá ten šach-mat hlavně proti vám,
 a my jsme v jejich plánu pouzí pěšci,

Opět se napije.

VŠICHNI
 PETR

A on??

Taky se napil. V malých doušcích,
 jako by v každém hledal vhodné slovo.
 A pak je objevil v mém křestním jménu.
 - Petře... My jsme si kdysi tykali?
 Já na to - Ano, nabídl jste mi to,
 a když jsem prvně řekl Edvarde,
 opravil jste mě - Pro tebe jsem Eda...
 A on - No tak se k tomu navraťme,
 vykání se dnes hodí ještě míň
 na vratké bárce v rozbouřeném moři.
 Petře! Co jsi mi řekl, vím, a proto
 nemohu nevědět, kdo jsou ti veslaři
 ochotní poslouchat mě jako muže,
 který jim od kormidla dává směr,
 zatím co oni mohou jenom věřit.
 Já neznám kompas ani souhvězdí,
 nic, co by spolehlivě našlo cestu,
 když, jak to nazval autor Hamleta
 - Vymknuta z kloubů doba šílí!
 Protože nevím Co? a Kdy? a Kde?,
 veškerou navigací je mi rozum
 a cit a zkušenost a víra v Boha.
 Tak jenom vyříd' těm, co ke mně stojí:
 kdyby nás v bouři rozdělily proudy,
 ať věří více vlastní navigaci!

Dopíjí koňak.

VŠICHNI
PETR

A ty?

Já na to - Rozumím ti, Edo!
My přece nejsme stádo hloupých ovcí
které jdou odevzdaně za bačou,
nevědouce zda na pastvu či jatka.
My chceme každý na svou zodpovědnost
nastavit vlkům promyšlenou past,
tím že je nečekanou demisí -
řeknu to řečí sportu, kterýs hrál -
necháme naběhnout si do ofsajdu
a založíme rychlý protiútok,
při němž je přečíslíme dvěma hráči,
kteří jim na soupisce přišli neškodní.
S Ludvíkem jedná právě bratr Hubert
a s Janem bratr Prokop, jeho přítel.
Ano, my dobře víme, drahý Edo,
že musíš zůstat soudcem, který nesmí
vystoupit v dresu mužstva, jež má rád.
Ať celý národ tím spíš pochopí,
že soudce píská podle Ústavy
a jsme to tedy my, kdo hraje fér,
zatímco rudý Kléma hýří fauly!
Bravo!

VŠICHNI
HUBERT
PROKOP

Ten příměr sedí geniálně!
Šejkspír by ti, tak jako ve Snu noci,
vysekl poklonu - Dobře's řval, lve!

VŠICHNI
PETR

A dál ?

Na chvílku zavřel oči, jakoby si
má slova zapisoval do mysli,
než řekl - Pěťo, rozumím i já!
Ruku mi potom stiskla jiná ruka,
než předtím, ruka chlapa. A já poznal,
že každé další slovo může jen
oslabit nové pouto mezi námi.
Už jsem se pouze uklonil a šel
a jenom ve dveřích se mírně pootočil,
abych mu zamával, ale on mával dřív.
A tak mi utkvěl: Malý křehký stařec
a přece Sysifos valící balvan českých dějin
vždy znovu vzhůru, aby mu pak bozi
potrhli nohy, kámen sjel, a on
se musel vrátit, aby tlačil znovu...

Zmlkl. Mlčí i ostatní, než zašeptá

MUŽ Ať žije Edvard...

Vzpamatovávají se všichni a jejich pozdrav zvroucní.

VŠICHNI Ať žije náš Edvard!!

PROKOP Takže teď, Petře, konečně bys měl
dát povel , aby každý odhodil
své nejistoty, nevíru i strach
a vykonal, co nelze nevykonat,
protože to být vykonáno musí,
nemá-li poraženou hrůzovládu nácků
vystřídat teror těch, které tu Češi –
po staletí vždy nazývali bratry.
Tohle zní strašně...

JINÝ MUŽ
HUBERT

Ale je to pravda,
A hůř! Zatím co Hitler zrůdné plány
popsal tak přesně, aby každý čtenář
Mein Kampfu mohl poznat, že je přizván
k vyvraždění všech neárijských ras,
Stalin naopak lstivě uhranul
zástupy vědců, básníků a pěvců
nabídkou, že svým dílem spasí svět,
povedou-li jej k hvězdě komunismu,
zastiňující i tu betlémskou.

PROKOP

A jejich umění se stalo oponou
skrývající a nepropouštějící
křik mučených i vražděných a pláč
opuštěných a kletby oklamaných.
A jako poslední chce přivinout i nás
k své ocelové náruči a pak
darovat Klementovým komunistům,
aby nás houpali v svěřacích kazajkách,
než usnem tak, že se už nevzbudíme!

DALŠÍ MUŽ

Ale nás nezmate!

VŠICHNI
PROKOP

Nás ne!

My víme,
že jsme ti poslední, na které spoléhá
naš národ – a s ním ti, kterým už vrazil
do krku roubík, aby nemohli
zavolat o pomoc. Tak Petře, ukonči
naši hru na schovávanou,

ukazuje na sochy, mezi nimiž stojí

a vydej
povel, kterým se znesmrtelnil Caesar,
když překročil osudný Rubikon -
Alea iacta est! Kostky jsou vrženy
PETR Hlásí se k tomu všichni?
VŠICHNI Hlásí se.
PETR Tak hod' me kostky my! Podejme demise.
A přísahajme, že i život dáme
za svobodu své vlasti!
VŠICHNI Přísaháme!

*Se zdviženýma rukama se podobají ostatním sochám v ateliéru. Scéna pohasíná.
Zní Osudová.*

KULTPROP To poslání ti přímo závidím.
 Kdykoli navštívím Národní galerii,
 chci znovu vidět sochu Balzaka,
 v bronzovém županu naditém
 neforemným tělem, které se
 i přesto přímo vznáší nad podstavcem,
 Sochař je přece mezi umělci
 skutečný proletář, který se nadře
 skoro jak horník, rolník nebo slévač
 a tak jsi u nás vlastně mezi svými.
 Ale ty ses chtěl zeptat. Na co tedy?

SOCHAŘ Já předesílám: otec, máť i bratři
 jsou komunisti jako byl už děda.
 Pak nejsem kontrarevolucionář,
 když kritizuju, co je špatný, že né?

KULTPROP Naopak, soudruhu. Strana se kritice
 brání jen tehdy, když je očividně,
 kritikem nepřítel a chce jí škodit.
 Soudružské připomínky strana vítá,
 vždyť pomáhají odstraňovat chyby
 které jí škodí v očích bezpartijních.
 Tak jenom směle: Co ti vadí?

SOCHAŘ V akademii, kde jsem jeden z mála,
 kdo nosí na kabátě rudou hvězdu,
 mi vyčítají nejen spolužáci,
 ale i kantoři, kterejch si vážím,
 že po příkladu Sovětskýho svazu
 zakážem všecko nerealistický,
 co by prej nepochopil pracující lid.

MALÍŘKA Soudruhu, já jsem ve vedlejší dílně,
 kde se zas maluje a kreslí, ale
 ty obavy jsou stejné. Kluci, kteří
 na podzim navštívili Treťjakovku,
 uvidět hlavně ruské futuristy,
 tu avantgardu revoluce v kumštu,
 nenašli vůbec žádnou abstrakci,
 protože celé křídlo bylo uzamčené,
 a to už, jak jim pošeptala vrátná,
 od předválečných let.

SOCHAŘ Tak co vy na to?
 KULTPROP Navštívili jste taky Ermitáž?
 MALÍŘKA Leningrad nebyl v našem vízu.
 KULTPROP Škoda!

- Tam byste našli, co jste hledali.
 Když Hitler věrolomně napadl
 Sovětský svaz, nařídil soudruh Stalin
 odvézt tam rychle z ohrožené Moskvy
 skvosty ruského umění, a to
 od Rjepina až po ty futuristy.
 Příště si prostě vezte vízum tam.
- MALÍŘKA Nebyla ale tenkrát Ermitáž
 víc ohrožená nežli Tret'jakovka?
- KULTPROP Moment, soudružko, teď si vzpomínám,
 No ovšem, odvezli to z obou galerií
 do bunkrů na Sibiř, a po skončení války
 dostaly přednost jiné problémy.
 Další otázka?
- SOCHAŘ Já se ale vracím
 k tej první. Kluci v ročníku mě štvou
 dotazama, jak je to teda možný,
 že všechny velký majstři revoluce,
 Kandinskej, Chagall, co jich jenom je,
 se do jednoho zdejchli na Západ,
 a že se největší bard bolševíků
 Vladimír Majakovskej zastřelil,
 dyž prej mu začli cenzurovat básně.
 Co jim na to mám říkat, soudruhu?
- KULTPROP Pravdu! Že revoluce vydávají zář,
 ve které všechno vrhá ostré stíny.
 Čím větší umělec, tím více musí dbát,
 aby svůj stín, to všechno špatné v něm,
 přeskočil taky jako občan, který
 jde příkladem svým obdivovatelům.
 Jsi z bolševické rodiny, tak víš,
 jak přepych změkčil tvoje spolužáky.
 Proč se pak divit, že nemohou nikdy
 procítit krutost nepoznané bídy,
 a že jim smrdí každé umění,
 které ji zobrazuje. Právě proto
 se snaží v abstrakci vyjádřit city
 prázdné a neurčité jako ona sama,
 a pak jsou uraženi, že jsou cizí
 vlastnímu lidu. Tak jej opustí
 a dvakrát cizí zmizí v cizině.
 A Majakovskij? Poslyš, soudruhu:

Vyskočí na volnou židli a začne recitovat.

KULTPROP: Ja volkom by výgriz bjurokratizm,
K mandatom počtěníja ně tu!
K ljubym čerťam s matěrjami katís
Ljubaja bumaga – no étu
Ja dastajú iz širókich štanin
Duplikatom bezcennovo grúza.
Čitajtě! Zavídujtě! Ja graždanin
Savětskovo sajúza!

Seskočí, zatím co jeho posluchači uznale tleskají.

KULTPROP Řekni těm pravičáckým pomlouvačům tohle:
Majakovskij byl nejen v básních rváč
on s cenzory a byrokraty sváděl
boj, v němž mu byla puškou jeho slova
a každý náboj bránil komunismus.
K výstřelu do spánku mu vedla ruku
síla, již podlehne i nejsilnější muž -
láska! Toť vše! - Má někdo další dotaz?
UČITEL Jsem rudý učitel a zkouším pubertákům
s pomocí poezie zasít v duše city,
jež by je neomylně vedly ke straně.
Tak jsem jim vybral těsně před krizí
od eS Ká Neumanna Poděkování,
to Sovětskému svazu! jenže pár
měšťáckých rodičů udalo ředitele,
že v osnovách je Máchův máj!

KULTPROP A ona?

UČITEL Dala mi důtku. A dnes v školním rozhlase
dokonce pochválila demisionáře,
že proti nám, jak řekla, vlastizrádcům
brání i toho Máchu. Co mám dělat?

KULTPROP Klidně jí vyhov. Představ žákům Máchu
jakožto mučedníka, jehož osud
má na svědomí právě panská třída,
která teď roní krokodýlí slzy.
Kdyby mu tenkrát za ten skvělý Máj
dala alespoň obnošené boty,
nemusel hasit požár Litoměřic bos
a nastydnout a umřít ještě mladý.
Zasej do těch svých mladých poznání,

že umělci jsou vždycky sociální,
jen měli často smůlu na svou dobu,
a teprv dnes je chrání naše strana
Jsou ještě dotazy?

Ruku současně zvednou sochař a malíř.

KULTPROP

Vám dvěma

jsem vysvětlil až dost, tak zbytek příště.
Účelem této schůzky není lekce z dějin,
které nám neutečou, ale zítřek,
o nějž se právě vede boj, a strana
vám touto schůzí otevírá vstup
na samý práh epochy komunismu.
A vstupenkou je vaše umění!
Strana vám přímo v této budově,
zřídila agitační centrum zvané
Kulturní kádr krátce jenom KULKA.
Dole vás čeká průkaz, který sem
otevře dveře ve dne jako v noci.
A teď vám nakonec chci tlumočit,
co vzkazuje náš první soudruh Kléma.
- Tak, jako měli Táborité práčata,
bude mít strana mládežnickou Kulku!

v

Všichni vstávají a tleskají. Kultprop předává organizaci odchodu svým asistentům. Básník však neodejde

BÁSNÍK

Soudruhu...

KULTPROP

Ano...?

BÁSNÍK

Dostal jsi mou sbírku?

Jestli se ztratila, nesu ji znova...

Podává mu útlý svazek.

KULTPROP

Myslím, že byla v poště. To jsi ty?

BÁSNÍK

Už jste ji stačil přečíst?

KULTPROP

Soudruhu!

Mohou číst poezii důstojníci
když napadení vojsky nepřátel
burcují svoje muže k obraně?

BÁSNÍK

A nepotřebují ti muži proto
trubače, jehož tón jim dodá sílu?

KULTPROP Můj učitel je právě Majakovskij.
A naučil tě stejně břeškně troubit?

K jeho překvapení vyskočí básník na židli a recituje plamenně jak on.

BÁSNÍK I my se z bouřných časů narodili
A přece máme slunce ve tvářích.
Nás nestříleli ani nemučili,
My neoslepli v temných v žalářích.
Těch strašných roků a té krve v nich!
A z krve otců, které pila půda
Vykvetly v stopách tanků sovětských
Košile modré, srdce rudá.
Soudruzi moji, bratří veršů mých!
Ať zazní píseň horoucí a tvrdá!
Ať na nás vlají jako na žerdích
Košile modré, srdce rudá!

Už na počátku se vrátil Volod'a a teď začne hlučně tleskat.

VOLOĎA To sedí, soudruhu! Martine, kde's ho sbalil?
KULTPROP Ozval se na leták a přišel sám.

Zaujat listuje v knížce.

VOLOĎA Tak to je pro nás jako vyšitej
do akce Trojskej kůň, Kléma dal příkaz,
že se má sfouknout eště před večerem,
tak do ní vyšlem tvoji čerstvou Kulku,
ať ukáže, co umí, ne? –Seš v partaji?

BÁSNÍK Bohužel... plnoletý jsem až vlétě.
VOLOĎA O to líp. Zatím vstoupíš do socdem.
BÁSNÍK Já mám být ve straně, která se vždycky
dohodne s buržousty a vykašle se
na zájmy proletariátu? Nikdy!

VOLOĎA Buď klidnej, chlapče, Kléma nejlíp ví,
že sociální demokracie
nám škodí víc, než všici pravičáci,
protože její program oblbuje
hlavně ty, co by měli volit nás.
A proto spustil geniální plán:
Přikázal řadě skalních partajníkůch,
aby teď přestoupili k nim, jako že my

pro ně až příliš podléháme Moskvě.
 A před chvíličkou Kléma poručil,
 ať naši utajený výsadkáři
 pomůžou obsadit ústředí strany těm,
 co chtějí vyhnat demisionáře
 a nepřipustit fašistickej puč.
 Já bych se hrozně nerad přetvařoval,
 zkusím je radši získat svými verši...:
 Jdu pro ten průkaz. Práci čest.
 OBA Čest práci.

Básník nadšeně odspěchá.

VOLOĎA Až tohle mládě povyroste z věku,
 kdy nabízí svejm sokům v souboji,
 ať střílej první, až se v partaji
 naučí nutnejm taktikám a trikům,
 co jsme je pro přežití museli
 odkoukat od reakce, která s nima
 držela věky lid jak dravce v kleci –
 pak bude teprv bušit do buržujů
 slovama, co se změněj z květin v šutr.
 Jo, a ty dva, co se tak divně ptali,
 spíš jako by ty hlody cílily
 na ostatní, jsem poslal šupem domů,
 ať nemáš Trojský koně ve svý Kulce.
 KULTPROP Nezlob se, Volod' o, všichni si tě tu váží,
 za to, že jako jediného z Čechů
 tě vyznamenal za potlačení
 kronštadské vzpoury osobně sám Lenin,
 za kriminály první republiky
 i koncentráky nácků, jenže strana
 se nebrání už za vozovou hradbou,
 teď útočí a rozhodla se získat
 i ty, kteří jí dosud nevěřili,
 to ale znamená i věřit jim
 a získat jejich důvěru, což nelze
 dokázat rozkazy a tresty. Jenom proto
 dal Kléma tenhle úkol mně a tebe
 mi přidělil, abys mi pomáhal
 VOLOĎA Lepší než důvěra je pamlsek a bič!
 KULTPROP Přestaň už myslet jako krotitel
 a podezírat všechny, kdo se ptají,

VOLOŽA především na to, na co někdy sami
neznáme odpověď.
Pokad' ji neznáte,
vy študovaný, poradí vám vždycky
ta pěticipá hvězda komunismu -
Engels a Marx, Lenin, Stalin a Kléma.
Mně všecky nejasnosti vysvětlili
četníci, bachaři, i esesáci
a především ta vzpoura v Kronštadu,
kde hrstka demagogů jako tamty dvě
svedla i komunisty ke zradě,
za kterou jsme je postříleli u zdi -
mně stačí k člověku jen přičuchnout
a hned vím o něm svý. Tak tóčno!
A já ti voním, nebo páchnu?

KULTPROP Ty mě mateš.
VOLOŽA Těm dvěma vykukům jsi čelil slušně,
jenomže potom ti jich přišlo líto.
A tomu učitelskýmu's měl říct,
že už tu krávu řiditelku brzo
vyvede z její školy rovnou na chodník.
Máš ale při všem jedno, co ti dává právo
velet mi, a mně klade za úkol
chovat se jako správnej pěšák strany.

KULTPROP Co?
VOLOŽA Heled' se: dokad' tě bez problémů
čuchá sám Kléma, voníš taky mně...

Jako by z nich opadlo napětí, tisknou si s úsměvem ruce a klepou po zádech.

KULTPROP Tak do toho! Vyřid' ty socdemáky!
A já se vydám do Rudého práva,
zajistit zvláštní vydání.
Titulek: Pane presidente Beneši,
přijměte demise! A podtitulek?

Ukazuje místo v Básníkově sbírce.

„Komunistická strana musí tu
dokončit revoluci Husitů!“

Tma. Zní Osudová..

3. LIPANY

Zasedačka v Lidovém domě. Na stěnách volební plakáty sociální demokracie z května 1946. Na stole změř sklenic a hrnků od kávy. Kolem stolu sedm mužů a jedna žena. I tady se mocně kouří.

PŘEDSEDA Tak soudruzi, po pěti hodinách,
kdy tady dřepíme, zatím co venku
tisíce sociálních demokratů
čekají na to, jak se usneseme,
aby se mohli podle toho řídit,
je na čase, abychom hlasovali.

VÁCLAV Jsou tu dva jasné názory a proto
Tě, Bohumile, žádám, abys je
teď zformuloval!

PŘEDSEDA Oba tábory
mají i vlastní mluvčí. Ať to sami
přednesou jako návrh usnesení.

VÁCLAV Ludmilo, lejdís férst!

LUDMILA Zřejmě chceš mít
výhodu posledního slova.

VÁCLAV Ty mně
už nevěříš nos mezi očima!

LUDMILA A ty se divíš? Ty, který nás chceš
otočit zpátky ke kapitalismu
a k Mnichovanům?

VÁCLAV Že se nestydíš
ty, co nás táhneš jako slepá slepce
od západu, kam naše země patří
dějinami i kulturou a vírou,
na východ, kde i písmo vypadá
jak nábytek z domečku trpaslíků?

LUDMILA Předsedo, napomeň ho! Takhle hanit
Slovanství, které dalo sílu předkům,
aby se ubránili Germánům?

PŘEDSEDA Soudružko! Soudruhu! Kárám vás oba!
Trháte program naší strany jako
věrnostní smlouvu jejíž poloviny
už nedávají smysl. Václave,
tak vyhov dámě a mluv první.

VÁCLAV Zkusím to shrnout do půltuctu bodů.
Zaprve: Sociální d e m o k r a t é

to druhé slovo nikdy nehradili,
 zatím co komunisté nejdřív ze všeho
 zastřelí komunisty, kteří začali
 vymáhat z bonzů nesplněné sliby.
 Za druhé: my jsme vždycky bojovali
 za socialismus, který se bude
 vyvíjet z českých tradic a ne z těch,
 jakým schází sto let, aby se mohly
 nazývat tradicemi. Za třetí:
 Musí být hluchý ten, kdo neslyší,
 ty výzvy, aby pracující lid
 vytvářel milice. Jak dlouho bude trvat,
 než jim dá někdo zbraně proti nám?
 Za čtvrté: Musí slepý být, kdo nechte
 falešné letáky, v nichž naši členové
 údajně žádají, abychom urychlili
 sloučení s KáeSCé, které se podobá
 veselce kočky s myší. Za páté:
 Teď máme historickou šanci!
 Můžem se stát jazýčkem na váze,
 hlasovat s levicí i s pravicí a tím
 zaručit zemi stálou rovnováhu.
 A za šesté? To už je usnesení:
 Náš návrh - přidejme se k demisi!
 Tím končím.

Dva jeho příznivci tleskají, než je přeruší

PŘEDSEDA
 LUDMILA

Máte slovo, Ludmilo.

Mně stačí jeden důvod, aby přebil
 celou tu rétoriku. Léta Páně
 čtrnáct set třicet jedna, čtrnáctého srpna
 husitská koalice pod velením
 Prokopa Holého na hlavu porazila
 čtvrtou křižáckou výpravu, až tak,
 že její muži podle kronikářů
 začali prchat, už když od Domažlic
 zaznělo Kdo jste boží bojovníci.
 Nechceš to vzít už od praotce Čecha?
 Nepřerušuj mě, já tě nechala
 odříkat celý růženec tvých bludů,
 i když mi naskákala husí kůže.

VÁCLAV
 LUDMILA

MARXISTA Chceme si být jisti,
že nezačnete střílet!

PŘEDESEDA Soudruhu,
ty jsi se zbláznil!

Spustí ruce.

MARXISTA Pracky nahoru
Pro tebe nejsem soudruh, renegáte!

PŘEDESEDA Já renegát? Tak říká latina
jen popíračům víry. Co jsem popřel?

MARXISTA Zapřel jsi naši stranu jako Jidáš Krista,
když ses teď přidal k zrádné demisi.

Jménem všech sociálních demokratů
tě tady žádám, abys rezignoval

a s tebou všici, kdo tě podpořili

PŘEDESEDA Kdo tebe pověřil?

MARXISTA Všici, co zůstali
stoupenci Karla Marxe, což nás logicky
spojuje s komunisty a ne s fašouny!

PŘEDESEDA Tak poslouchej!

Vstane a osloví členy předsednictva.

PŘEDESEDA Dejte ty ruce dolů!

MARXISTA Nechte je nahoře, než řeknu já!

PŘEDESEDA Tak dost!

Osloví teď ty, kteří sem vtrhli.

PŘEDESEDA Soudruzí, já jsem hájil Marxe
už v parlamentu První republiky
a stejně v exilu a stejně na Slovensku,
dokonce ve vojenské radě Povstání
a to už ve spojení s komunisty.
A pro to spojení jsem hlasoval i teď,
když jste sem vtrhli, a to spojení
odhlasovala většina. Tak žádám,
abyste odešli a nechali nás
dál řídit stranu.

MARXISTA To se omlouvám
těm, co zůstali věrni, ale kdo

PŘESEDÁ
MARXISTA

jsou ti, co hlasovali pro demisi?
Hlasování je podle stanov tajné!
Jenomže tohle nebylo, nebo se nám
ty pozvednuté ruce jenom zdály??

To se ptal davu, který potvrdí

VŠICHNI
MARXISTA

Ne!
Takže chceme vědět, kdo tu dál
smí stranu ohrožovat?!

PŘESEDÁ
MARXISTA

Soudruhu,
Demokracie – to je diskuse.
Řek Masaryk, jenomže ani on
nediskutoval s c e k á Habsburgem,
jestli smí zřídit tuhle republiku.
Kdo tady zvedl ruku pro demisi
ať se nám tedy přizná a jde sám
tam, kam ho táhne zrádné srdce.
Ta menšina už nemá ani kuráž
vstát a říct nahlas...

VÁCLAV

vstane tak rychle, že stačí doříct za něho
Byli jsme to my!

Vzápětí povstanou oba jeho stoupenci.

VÁCLAV
MARXISTA

A ty nás, soudruhu, nemáš co soudit,
to může učinit až příští sjezd.
Ten stvrdí, že jsme měli právo
udělat, co i uděláme, totiž,
požádáme vás tři vydat nám klíče
od vašich kanceláří.

VÁCLAV
MARXISTA

Nevydáme
je nikomu než pověřencům strany.
Mě pověřil zvolený akční výbor
všech zaměstnanců předsednictva!
A ten byl zvolen kým??

VÁCLAV
MARXISTA

Ten se tu ustavil,
aby vám zabránil přidat se k demisi.

PŘESEDÁ
MARXISTA

Jenomže to se nestalo a proto...
Proto nás právě vaše většina
má, dokonce i musí podporovat,
když kanceláře Lidového domu
chráníme před spiklenci.

4. PŘEVOZNÍK

Služební byt ministra zahraniční v Černínském paláci večer. Nad anglickým křeslem a servírovacím stolem, na němž stojí láhev whisky, sklenice a telefonní přístroj, visí velký portrét prezidenta-osvoboditele v sedle koně, s pověstnou furačkou na hlavě. Jan vstoupí, odloží zimní kabát, ve smokingu usedne, nalije si, napije se a zvedne mluvítko.

JAN Tady je... ano, já. Přeju vám dobrou večer, i když si umím představit, že dívka jako vy zná jistě lepší než je ten, kdy musí v zatuhlé jeskyňce domácí ústředny spojovat obstarožní papaláše. Prosím...? Děkuju za optání. Daří se mi jak jelenu, na něhož číhá několik myslivců, a on si může vybrat, kterému dá své paroží... Prání? Tož ano, chci vás poprosit, abyste dneska do mé poustevny už nepouštěla hnusné zvuky světa a ze všech hlasů pouze jediný... Já vím, že víte. A když zavolá spojte mě, jako byste spojovala zoufalce z hořícího domu s hasiči...

Zaklepání na dveře, po němž ihned vstoupí tajemník, tlačící pojízdný stolek s hromadou papírů. Vidí, že se telefonuje a uvažuje, zda odejít či zůstat, ale Jan už končí.

JAN Tož dík. *Zavěsí.* Tož dneska kolik, Arture?

TAJEMNÍK Tři sta šedesát čtyři telegramy, sto patnáct dopisů a sto šest peticí, celkově pět set osmdesát pět.

JAN A skóre?

TAJEMNÍK Třetina je pro demisi, dvě třetiny jsou ostře proti a žádají, abyste zůstal členem současné vlády.

JAN Takže jako včera.

TAJEMNÍK Ne, pane ministře, ten počet stoupá.

JAN Nemám být pyšný, že jsem nevěstou

tolika nápadníku?
 TAJEMNÍK Každý z nás
 obdivuje, co všechno vydržíte.
 JAN A jaké skóre, řekl byste, mám
 v tomhle tom baráku?
 TAJEMNÍK Řekl bych - valná
 většina by si přála, aby člověk,
 jehož má ráda, zůstal jejich šéfem,
 současně ale chápe, co mu brání.
 Mít otce, který tuhle republiku
 vysnil a vybojoval, je teď pro syna
 závazek k nesnesení, když si není jist,
 čím odkaz uchrání anebo zničí...
 Kolik vám na to ještě zbývá času?
 JAN Jen tahle noc. Kéž by ji Hospodin
 zastavil jako Joshuovi slunce,
 čímž oslnil armádu Filištínských.
 Mně by snad došlo, zdali odkaz taty spasí,
 řeknu-li na demisi ano nebo ne.

Zazvoní telefon.

JAN *(spěchá k němu)* Arture, dobrou noc!

Tajemník rychle odejde. Kdesi v jiném prostoru leží v plážovém lehátku pod slunečníkem a v plavkách Marcia Davenportová. Domorodý sluha, který jí donesl telefon na dlouhé šňůře, stále čeká. Marcia odloží velký blok, do něhož psala, a dá mu spropitné. On s úklonami pozadu odchází.

JAN Marcio!
 MARCIA Džone,
 tak jak je v Praze?

On zhasne lustr, takže svítí jen velká stojací lampa osvěčující i portrét..

JAN Čtyři pod nulou,
 zataženo a lehce posněžuje,
 zejtra se začne bruslit na Vltavě...
 MARCIA Příteli, nešaškujte! Rádio a tisk
 donáší až sem k protinožcům zvěsti,
 ze kterých i v tom vedru čiší mráz.
 A místo golfařů anebo herců
 hledíte z první stránky zdejších novin vy,

a kolem vás to duní v komentářích,
že už jste rozhodnut - buď tak či onak.
Tak co z toho je pravda?

JAN

Oboje.

To šumí vítr?

MARCIA

Ne, to dělá moře.

Vy to tam slyšíte?

JAN

Slyším - a nejen!

V duchu vidím ten uhrančivý obraz:
jazyky vln vyběhnou na písek
a zas jej obnaží, následovány
dalšími, které je buď předběhnou
či nedoběhnou podle toho,
jestli se moře ztrácí nebo vrací
Vzpomínáte, co o tom řekl Šejkspír?
Je zákon přílivu a odlivu
platicí pro moře i pro člověka.

MARCIA

Mluvíte v šarádách a tak se ptám:
to vaše moře stoupá nebo klesá?

JAN

Ty šarády jsou jenom ohlas
hádanky, kterou se už třetí den
pokouším řešit.

MARCIA

Poslal jste mě pryč,
i když jsem cítila, že cosi hrozí,
a chtěla zůstat s vámi.

JAN

Cítil jsem to,

má vzácná přítelkyně, jako vy,

MARCIA

Přál jste si, abych psala nový román, ale
co mě má napadnout, když myslím na vás,
který je skutečný a páchne krví
a jste s ním sám. Proč jste mě vyhnal, Džone?

JAN

Nechtěl jsem drahou bytost, neznalou
té exotické řeči mého kmene,
vystavit bouři, v níž by nepostřehla
kdo s kým a proti komu, co a kde a proč,
a v krajním nebezpečí kudy kam
i jak se dostat z cizí vřavy pryč,
kam patříte, do světa, kde už pravda
nekrvácí jak Ježíš na kříži.

Apropó kříž - už jste si všimla?

Na vašem nočním nebi schází Severka...

MARCIA

Ne... proč? Jak je to...

JAN

Možné? Její místo

zaujal Jižní kříž, a Měsíc je tam
dvojnásob lživý.

MARCIA
JAN

Lživý?

Ano, lživý,
Česky vše štymuje. Když připomíná Cé,
tak couvá, a když Dé, tak dorůstá,
zatímco v latině při *crescit* ustupuje
a při *decrescit* tloustne stále víc,
takže si vysloužil potupné přízvisko: –
je *Luna mendax* - Měsíc lhář. Jenomže
na vaší polokouli šálí naopak a proto
je dvakrát prolhaný!

MARCIA
JAN

Tohle jsem nevě...

Tak teď to víte, a hned dnešní večer
můžete si to zkontrolovat.

MARCIA

Džone,

to jste si vybájl, vy podvodníku,
abyste nemusel vyprávět o té krizi?...

JAN

Ne, přísahám, to všechno byla pravda,
jako je pravda, že chci dneska slyšet
já vás, Marcio, aby mi váš hlas
potvrdil víru v existenci světa,
kam se chci jednou vrátit, a že proto
teď musím vyřešit tu šarádu,
aby se šelmy nažraly a pravda
zůstala celá.

MARCIA

Drahý příteli,

teď už mě prosím netýrejte dál,
protože by mi tady zhasly hvězdy
a moře vyplavilo z hlubin všechny
trosky i kostry jako kulisy
k zoufalství ženy, které odráží
nejbližší člověk podávanou ruku
a ona má jen tušit, jak se topí.
Máte už představu, co uděláte?

JAN

Dosud jsem byl jako ten převozník,
který měl loďkou pro dva pasažéry
přeplavit vlka, kozu a koš zelí
tak, aby nikde nezůstala spolu
dvojice, která by si ublížila.
Nechcete vědět, jak to řešil on?

MARCIA
JAN

Raděj bych věděla...

Tak poslouchejte:

že přišli k nám až za minutu dvanáct,
 tak jako myslivec si na poslední leč
 vyjde spíš poklábosit, nežli střílet.
 Přítel Prokop si užíval mé whisky.
 a mému tatovi i jeho koni pořád
 připíjel heslem - Pravda vítězí,
 a vůbec ničím nedal najevo,
 že ráno hodí na stůl Klémy klíče
 a vypoví mu válku, aniž má
 víc než ten tucet, dobrý na orloj,
 ve vládě ale pro smích většině.
 A teď nás oba, Ludvíka i mě,
 obviňují jak vdavekchtivá panna,
 která si chytře zařídila dítě,
 jenomže šťastný otec práskl do bot.
 Vy taky chcete...?

MARCIA

JAN

Drahá Marcio,

kdybych věděl, co chci, už dávno by tu
 nestrašil svoje blízké štvanec. Já však
 vím jen, co nechci!

MARCIA

A to nestačí?

Vědět, co nechci, přece znamená,
 že přesný opak toho mohu chtít
 a být si jist, že já jsem zůstal já.
 Co tedy nechcete?

JAN

Já nechci, aby

se tata na nebesích za mě styděl,
 aby se za mě styděla má láska
 a tím víc já se styděl za sebe.

MARCIA

Pak přece, drahý Džone, postačí,
 když na výhrůžky, nátlaky a kletby
 neodpoví cynický politikář
 vytáčkami a prolhanými sliby,
 ale ten Honza, kterého tam znají
 a milují. Staří za jeho projevy,
 jimiž je ve válce zahříval z Londýna –
 A mladší za ten proříznutý jazyk
 nazývající pravým jménem věci
 obvykle zabalené do frází.

JAN

Ach, Marcio! Já...

MARCIA

Teď mě poslechněte:

Dopijte svoji whisky a šup spát.
 Už na nic nemyslet a ráno vstát,

TAJEMNÍK Chce ráno prezidentu navrhnout
jak řešit krizi, a pak výsledek
oznámit na Václavském náměstí
půlmilionu čekajících...

JAN Řekněte mu,
že se jen převléknu z pyžámka.

TAJEMNÍK *(hledí na jeho smoking)* Ale vždyť
jste oblečený...

JAN To se vám jen zdá!

Ale nechce, aby si tajemník myslel, že se zbláznil, a poukáže na sluchátko v ruce.

JAN Potřebuju se slušně rozloučit...

ARTUR Ach, promiňte. Nabídnou mu tam koňak,
Pije ho, jak se tvrdí, po litrech.

Tajemník odešel. Jan opět zvedne sluchátko. Marcia je celou tu dobu držela u ucha a snažila se zachytit rozhovor.

JAN Slyšela jste to, drahá?

MARCIA Jenom vás.

JAN Vtrhla sem vaše konkurence.
Předseda vlády přišel vyprávět
pohádku o blahu, které nás čeká,
až zítra vzejde hvězda komunismu.

MARCIA Můj drahý, já mám strach!

JAN To nemusíte! Jde se mnou váš hlas
a přehluší ten jeho. Ať mi řekne, co chce,
já budu myslet na tu koblihu
a těšit se, že svůj hlad zaplaší.
A vy se přesvědčte, jak funguje
u vás ten měsíc.

MARCIA Miluju vás, Džone.

JAN Vás miluje ten převozník, co tone.

MARCIA Můj převozník je rozvážný i smělý,
Ochrání vlka, kozu, sebe i to zelí!

Oba současně políbí mluvítka. Tma. Zní Osudová.

5. VOICE-BAND

Stále noc. Sál v Ústředním sekretariátu Komunistické strany. Portréty vůdců. Patrové palandy, na nich binec dek a věcí. Členové Kulky bez Sochaře a bez Malířky stojí nastoupeni jako k přehlídce. V čele Učitel a Básník. Proti nim jako důstojníci Kulprop s Volod'ou. První se nervózně dívá na hodinky a zeptá druhého.

KULTPROP

Neměli by si sednout?

VOLOĎA

Dyť se sami
usnesli Klému vítat tím, že budou
nastoupený jak vojsko na přehlídce.
Bolej snad někoho z vás nohy?

VŠICHNI

Ne!

VOLOĎA

Tak vidíš, voni nejsou změkčilý,
voni už za těch pár dnůch pochopili,
že kumštýři tu nejsou něco extra
a jako jiný musej sloužit partaji,
než revoluce zvítězí a voni
se znova mužou střílet pro lásku.
Je to tak, soudruzi?

VŠICHNI

Je!

VOLOĎA

Tak je zatím
pouč, co je náš Kléma za kanóna!
Ať vědí, jakej to je zázrak, že si
udělá pro ně i v tom fofru čas!

KULTPROP

To už jsme probrali.

VOLOĎA

Jó? Tak to zprubnem.
Pověz mi něco vo něm, soudruhu!

Ukáže na Učitele.

KULTPROP

Soudruh ti přednese můj text, který se
tu všichni naučili nazpaměť,
aby s ním zítra objížděli školy.

UČITEL

(v pozoru)

Soudruh Kléma, jak ho zve celá strana,
se třiadvacátého listopadu
tisíc osm set devadesát šest
narodil na Moravě v Dědicích
vesnické podruhyni. Otec neznámý.
Proto, ačkoli mimořádně bystrý,

MINISTR Tak nemysli a dožeň je a vel!
 KULTPROP Provedu...

Zmateně vyběhne z místnosti. Na věšácích zbyl jeden zimník. Ministr na něj ukáže.

MINISTR Blbec! Do rána má rýmu
 a rudej na něm bude jenom nos.
 Já vím, Volod'ko, proč se na mě koukáš
 tak vyčítavě, ale právě proto
 jsem přišel sem, abych ti vyřídil
 osobní dík a pozdrav od Klémy.
 Oba jsme věděli, jak musíš trpět
 pod komandantem, jakej na frontě
 dostane první kuli od vlastních,
 aby je nezaved jak ovce na porážku.
 Přiznej se – pil ti krev!

VOLOĎA No sral mě, no!
 Ale já, i když skřípající zuby,
 jsem si to nechal líbit, abych předved
 těm koťatům, že jako armáda,
 vyžaduje i partaj disciplínu.

MINISTR A to ti strana nezapomene!
 Jestli chcem vyhrát, museli jsme získat
 i ty, ve kterých slovo revoluce
 probouzí jenom romantický city,
 protože houby vědí, co to je -
 kumštýře, vědce, hlavně novináře,
 kteří by sotva skousli, kdyby se
 došťárali, že k našim oporám
 patří i zběhlej legionář, kterej
 střílel vzbouřený námořníky v Kronštadu,
 v Praze se za nás řezal s policajty
 a přežil nacistický vězení,
 protože v baru praštil Němčoura,
 hodil pak za trest v pětáctýřicátým
 pár Sudeťáků z mostu do Labe.

VOLOĎA *(dotčeně)*

Snad jsem...

MINISTR *(uklidňuje ho)*

Co tam, to tam, nechme to spát!
 Ten čas, kdy jsme se nutně krotili,
 dnes končí. Takže ti jdu oznámit:

Politbyro se včera usneslo
že zdejší sralbotka, když přežije ten mráz,
dožije v archivu, pokud ne v kriminále,
a jeho nástupce - ty! - bude navíc
mým zástupcem - jak nazývám ten obor -
pro hrubou práci. Co ty na to?

Volod'a jako by se proměnil v zástupce i fyzicky. Vypne se.

ZÁSTUPCE Co říkám dycky: Sloužim partaji!
A úkol je mi jasnej: Vemu do prádla
ty, co nám do partaje naskákali
jako my k socdemákům, jenomže
my v službě ideálům Lenina a Marxe
a voni v žoldu imperialistů.
MINISTR Vidiš to správně třídně, takže ráno
vystartuj za mnou, tady máš svůj průkaz.

Podává mu papír.

VOLOĎA Jen eště stručně: jak to vypadá?
MINISTR Kléma si vzal osobně na starost
ty dva, na kterých nejvíc záleží,
jestli to projde bez krve či s krví.
Ludvík je zvyklej plnit rozkazy
a slíbil zavřít vojsko v ubikacích.
Jan vzdoroval, jenomže Kléma
mu připomněl, jak na něj Stalin řval,
když nás chtěl prodat Marshallovu plánu,
řekl mu, ať si zkusí představit,
jak dopadne, když on položí vládu
A prezident?

VOLOĎA Ten byl a je a bude
MINISTR až do svítání velká neznámá.
Klémovi řek, že cítí zodpovědnost
víc nežli za Mnichova, tehdy že byl oběť,
teď ale, když je rozhodnutí na něm,
udělá z něho chybný pachatele.
A pak mu pohrozil, že naše milice
veřejně označí za protistátní.
Tím skončil, vstal, a nato Kléma
mu suše oznámil, že podle jeho zpráv
sovětská armáda má pohotovost

jak v Rakousku, tak v Němcích. A že Stalin
chce ráno řešení. A prezident
prej skoro zpopelavěl, ale vzápětí
zbrunátněl jako by měl chrlit krev
a tak mu radši popřál dobrý spaní
a spěšně vypadl, aby se nestal
pro národ tím, kdo zabil prezidenta.

VOLOĎA

Soudruzi na Hradě našťestí hlásili,
že si ho manželka odvedla do ložnice.
Teď, když si pravice tak blbě naběhla,
že nám svou demisí nabídla vládu sama
by bylo špatný, kdyby natáh brka!

MINISTR

Heleď se – historii píšou vítězové,
A my ji zejtra začnem psát, ať s ním,
anebo bez něho, protože, Volod'ó,
namísto buržoazní demokracie,
která buď k pláči nebo pro legraci je,
nabídnou komunisti prohnílymu státu
demokracii proletariátu.

Plácne ho po zádech.

MINISTR

Tak do toho, ať, jak se u nás říká,
zatrhnem pravičákům žílu u pytlíka!

Dramatický zazní tympány z Osudové.

P ř e s t á v k a

6. ROZHODNUTÍ

Salón v prezidentském bytě na Hradě. Za okny se začíná velmi zvolna rozednívat. Venku silně sněží. Prezident sedí v žaketu a hledí nehybně před sebe, jako by intenzivně pozoroval cosi v sobě. Po chvíli sem vejde v květovaném hedvábném županu jeho žena.

HANA Proboha, Edvarde! Co se ti stalo
Hledám tě jako vždycky po hmatu
a pak mě napadne, že budeš tady
poslouchat svého Beethovena, ale ty tu...
Tak co se stalo? Mluv!

PREZIDENT Co by se mohlo stát,
co se mi v životě už nestalo... - to jsem si
myslel ještě do včerejška, než mně
premiér sdělil, co se stane dnes.

HANA Co?

PREZIDENT Státní převrat.

HANA Ne!

PREZIDENT A ještě k tomu
legální.

HANA Nerozumím. Ta dvě slova -
převrat a legální - se vylučují,
což platí jako fyzikální zákon!

PREZIDENT Jenomže zákon jednou porušený
přestává platit, což se právě chystá,
a jeho zrušení má potvrdit můj podpis.

HANA Ty ale nepodpíšeš, jako's nepodepsal
Mnichovskou dohodu.

PREZIDENT A ona přesto platí,
protože přestal platit zákon cti,
když Daladier s Chamberlainem
vydali naši zemi Hitlerovi
jako se hází šelmě kýta ve víře,
že nebude chtít víc. A teď mí přátelé
hodili Klementovi sami sebe
v naivní naději, že se tím zadávají.
Jenomže na to právě čekal, a tu kýtu
předkládá lidu celou jako důkaz,
že jim je zájem země lhostejný,
Nekřivdi jim! Jednali v souhlasu

HANA

PREZIDENT s ústavou, která nazývá ten krok pojistkou proti zneužití moci. Ústava je jak Bible, kterou znají jen zasvěcení. Prostým věřícím vstěpují kněží pouze její výklad, jak vyhovuje církvím, no a vítězí ten silnější. A tím je dneska Klement. Občané netuší, že jeho milice už přečísly naši policii, občané nevnímají, že se hroutí pilíře demokratického státu, občané vidí jenom chaos pravice a zatleskají každému, kdo slíbí, že tady obnoví zákon a pořádek.

HANA Pokud to podepíše prezident...?

PREZIDENT Pokud to podepíše prezident!

HANA Což bude něco jako úpis ďáblu.

PREZIDENT Což bude něco jako...

Chytí se za srdce, Ona k němu přisedne.

HANA Edvarde,

PREZIDENT vzal sis ty svoje prášky?

HANA (kývne)

HANA Nechceš vodu?

PREZIDENT (zavrtí hlavou)

HANA Zažehnej špatné myšlenky a věř si! !

Vím, že se vždycky správně rozhodneš!

Chceš ještě spát?

PREZIDENT (zavrtí hlavou)

HANA Tak to ti dám tvůj lék.

Jde ke gramofonu s výměníkem desek a pustí jej. Stroj položí jehlu na první desku. Zazní poslední věta Deváté symfonie. Hana ztlumí hlasitost, vrátí se, usedne znovu vedle svého muže a položí mu ruku kolem krku.

HANA Edičku, není druhý člověk na zemi, který byl za svůj život tolikrát donucen nést tak těžkou zodpovědnost za tolik lidí, jako's nesl ty. Když's ještě byl ministr zahraničí, měli tě závistníci za frajírka. Tvou dřinu v exilu ti nikdo neuvěřil

a že tě Starý pán nazýval následníkem
chápali jako nával senility.

Jenomže on byl génius i v tom,
jak uměl přečíst, co je v člověku.

Proto ho tolik zatěžoval Jan,
který snad neměl žádný z jeho genů
a cítil v tobě strážce odkazu.

A neuplynul ani celý rok
a byl's to ty, kdo musel rozhodnout,
jestli má národ slavně zhynout v boji,
anebo přežít s cejchem potupy.

PREZIDENT To bylo první špatné rozhodnutí.

HANA Víš dneska o lepším?

PREZIDENT Víím.

HANA Jaké by to bylo?

Měli jsme bojovat?

PREZIDENT Měli - tím víc, že chtěli.

S tou vůlí, s pevnostmi a sklady skvělých zbraní
jsme měli větší šanci nežli Poláci,
kteří to riskli s koňmi proti tankům

a donutili Západ pochopit,
že musí do boje. Jenomže dějiny
dávají lidem jenom jednu šanci
a nejsou hrou na - co by bylo, kdyby!

Tenkrát jen věstec Hanussen snad věděl,
že Hitlerovy dny jsou sečteny,
pokud mu Západ nenaletí na špek.

HANA A Západ naletěl, a miliony Němců
slavily v Hitlerovi poloboha,
který jen díky té zradě ušel puči
nachystanému jeho generály.

Ale tys moudře odjel do Londýna
a vyhlásil mu válku. Byl's to ty,
kdo poslal svoje chlapce vykonat,
co nedokázal nikdo v Evropě:

PREZIDENT To bylo druhé špatné rozhodnutí.

HANA Jak to...?

PREZIDENT Už sedmý rok mě budí výkřiky
všech nevinných, kdo za Heydrichiády,
den co den umírali na střelnících.
A sedmý rok mi brání usnout plameny
hořících Lidic...

HANA Copak právě to,

že nám tví hrdinové získali
uznání Spojenců a oduznání
Mnichovské dohody, čímž také návrat
Československa v starém území -
copak to všechno nepotvrdilo
nutnost a správnost tvého rozkazu?

PREZIDENT Tu správnost a tu nutnost zpochybnilo
mé třetí špatné rozhodnutí...

HANA Které?

PREZIDENT Svedl mě pocit, jaký nemá místo
v myšlení politika. Pocit urážky...

HANA Za pokoření ve třicátém osmém?

PREZIDENT *(kývne)*

HANA Co bere spánek mně, je vzpomínka
jak se jen čekalo na zprávu z Mnichova.
Tehdy jsi nespal ani minutu,
zatím co já jsem občas usínala
a kdykoli zas otevřela oči,
viděla tě buď telefonovat,
anebo číst a odesílat zprávy,
a jednou, mám to pořád na sítnici,
v uniformě vrchního velitele,
kterou´s měl na sobě jen jedinkrát,
když ti ji šili. Nedala jsem znát,
že nespím, cítila jsem strašný strach
a současně na tebe byla pyšná,
že pokud by nás Němci porazili,
najdou tu prezidenta, který padl,
když bránil sídlo českých králů.

PREZIDENT Jenže -
ten prezident už za několik hodin
na nátlak státníků, které tak dobře znal,
když stvrzovali spojenecké smlouvy,
poslal své muže z jejich tvrzí domů,
a zatímco počestní velitelé
páchali sebevraždy, řekl ženě,
ať zabalí, co může, pro útěk.

HANA Edvarde, ty jsi přece neutekl!
Ty´s velmi moudře odjel do Londýna
a vyhlásil tam Hitlerovi...

PREZIDENT *(přeruší ji)* Hano!
To už jsi říkala, a jsme zas, kde jsme byli
jako ten pes, co jitrničku sežral.

Jenomže místo, aby moji mysl
 vyplnila jen vize, jak ho ztrestat
 a vrátit zemi tam, kde byla předtím
 zakotvena v dějinách Evropy,
 myslel jsem stejně silně, jak se pomstít
 nadutým Francouzům i Angličanům za to,
 že s námi zradili demokracii samu
 a před národem pokořili mě.
 Chápeš to, Hano?

HANA

Tehdy poprvé

jsem zažila, že umíš taky plakat...

PREZIDENT

A když se jejich spojencem stal Stalin
 a bylo jisté, že mu neodmítnou
 přání svěřit nás jeho ochraně,
 předběhl jsem je. Požádal ho sám,
 aby nás jako bratry Slovany
 napříště chránil před Germány
 Sovětský svaz, což my splatíme tím,
 že budem pro něj nepostradatelný
 most mezi Západem a Východem.
 Pak ale přišel zákaz Marshallova plánu,
 a já promeškal chvíli, kdy se dalo
 naposled vsadit na lid. Z toho risku
 kynul ten zisk, že Stalin, ještě stále
 koketující se Spojenci, nepřepadne
 suverénní a spojeneckou zem.
 Že jsem to nezkusil, si neodpustím,
 co budu živ. To bylo nejhorší
 ze všech mých špatných rozhodnutí!
 Protože dneska nás už Západ odepsal...

Skoro se vymrští, spěchá k přehrávači a vypne jej právě, když zazní zpěv Všichni lidé budou bratři. Vrací se k Haně.

PREZIDENT

Ten sbor mi dneska zní jen jako výsměch...

HANA

A to jsem všechno zavinila já...!

PREZIDENT

Miláčku, Hano! Jak to můžeš říct??

HANA

Ty už jsi zapomněl, jak o mně psaly
 noviny pana Stříbrného, když se
 jim doneslo, že nemohu mít děti?
 Prezidentova jalovice!

PREZIDENT

Hano,

jak můžeš takhle...

HANA

Edo, to je pravda!
 Stačilo jen - vydat se medicíně,
 i kdyby každý pokus hltať bulvár,
 který by jistě čmuchať v ordinacích.
 Stačilo vydržet a nebát se té špíny,
 když - jak jsi řek - bez risku není zisk.
 Ten věčný strach o vlastní důstojnost
 to bylo moje špatné rozhodnutí!
 Jedno –a stačilo. Toužil jsi po dětech,
 Kdybys je měl, tak - já to, Edo, vím! -
 bys po exilu nechal politiky
 a Starý pán, jak nás měl oba rád,
 by nenaléhal. Byl bys jeho právník
 a on dědečkem všech čtyř našich dětí.

Prezident se náhle zdá nemyslet na nic jiného, když opět usedl k ní..

PREZIDENT

My bychom měli čtyři?

HANA

Pro začátek.

A ve třicátém osmém bychom s nimi
 naposled navštívili dědův lánský hrob
 a jeli rovnou do Kalifornie
 a už se nikdy nevrátili zpět.

PREZIDENT

A já...?

HANA

Ty bys měl právní kancelář,
 kam by pak vstupovaly naše děti.
 Brzo by si tam podávaly kliku
 filmové hvězdy chtivé zastoupení
 od lawyers office Edvard's family...

PREZIDENT

A jak by se ty děti jmenovaly?

HANA

Po Starém pánu Tomáš, po Honzovi Jan
 a ostatní po našich rodičích.

Prezident přitiskne Hanu k sobě.

PREZIDENT

Jediné, v čem jsem neudělal chybu
 bylo mé skálopevné rozhodnutí,
 že slečna Anna Vlčková se musí
 stát paní Hanou Benešovou...

HANA

Tou teď jsem
 a kdybys vážně bránil Pražský Hrad,
 počkám si s tebou na poslední náboj!

Rozletí se dveře, vběhne sem Sekretář a zarazí se.

SEKRETÁŘ Ach! Promiňte mi, pane prezidente,
volali jsme vás marně do ložnice
i do koupelny...

PREZIDENT Už sem vnikli?

SEKRETÁŘ Kdo?

PREZIDENT Piccolomini s halapartníky?

SEKRETÁŘ Nerozumím...

PREZIDENT To bylo z jiné hry -
o Valdštejnově smrti v Chebu. Víte,
boj o trůn zná jen hrstku variant
a ty se liší jedna od druhé
často jen kostýmy a kulisami.
Tak co se děje? Přišel premiér?

SEKRETÁŘ Přejí si s vámi mluvit delegáti
legionářů, co tu sloužili
za První republiky v Hradní stráží!

HANA Ty musíš přijmout, Edvarde!

Rychle odejde, odkud sem předtím přišla. Venku se rozednívá a dál sněží..

PREZIDENT At' vstoupí!

Vstal, rychle se dává do pořádku. Téměř vpochoduje trojice postarších mužů, oblečených do tří uniforem českých legionářů v Itálii, Francii a v Rusku, které jim už moc nepadnou. Vzorné je však jejich vystupování. Vojensky zastaví, vypnou se a salutují.

RUSKÝ Zdar, bratře prezidente!

PREZIDENT (protokolárně) Nazdar, bratři!

VŠICHNI (jako na přehlídce) Zdar!!

RUSKÝ Dovolte, abych podal hlášení.

PREZIDENT Na formality není, bratři, čas,
Řekněte hned, co máte na srdci.

RUSKÝ Tak dvěma slovy: vaši bezpečnost.
Z Kolbenky, z Waltrovky a z dalších fabrik táhnou
do centra průvody prej pracujících,
co chtějí podporovat starou vládu
a donutit vás přijmout demisi
prej nepřátelů socialismu

ITALSKÝ Jenže ti pracující, bratře prezidente,
co pochodujou v zadních řadách, mají

vo něco menší, ale svobodnou.
 FRANCOUZSKÝ Dneska vás nikdo cizej nenutí
 ke kapitulaci.
 ITALSKÝ Dnes vám nikdo jinej
 nemůže poručit, co máte zavelet!
 RUSKÝ Dneska vám velí, bratře prezidente,
 jen vaše vlastní svědomí!
 PREZIDENT Tím hůř!

Legionáři jsou ohromeni. Hana mu zjevně rozumí a zakryje si ústa..

VŠICHNI Proč...??
 PREZIDENT Protože mě celý národ nutí
 k nejhoršímu z mých špatných rozhodnutí:
 Mám tedy bez citu a bez morálky
 strhnout svou zemi do občanské války??

Na to nikdo nedokáže odpovědět. Rychle sem vejde Sekretář.

SEKRETÁŘ Pane prezidente, pan premiér je tu...

Stane se součástí živého obrazu, který velmi pomalu hasne, zatím co sílí volání davu, který bouřlivě reaguje na autentický rozhlasový záznam.

HLAS KLÉMY „Právě se vracím z Hradu od prezidenta republiky. Dnes ráno jsem panu prezidentu republiky podal návrh na přijetí demise ministrů, kteří odstoupili dvacátého února tohoto roku. A současně jsem panu prezidentu navrhl seznam osob, kterými má býti vláda doplněna a rekonstruována. Mohu vám sdělit, že pan prezident všechny mé návrhy, přesně tak jak byly podány, přijal.“

Jásot a pak opět úvodní akord Osudové symfonie.

SOCHAŘ provázet všechno lidské.
Poslouchej!

(deklamuje)
„Co všechno ztělesňuje moje revoluce?
Má revoluce zná jen čisté ruce!
Má revoluce ku pravdě se vzpíná!
V mé revoluci nemá místo špína..!“
Napsal´s to ty??

MALÍŘKA Nebo snad někdo jiný??
BÁSNÍK (zaskočen)“
No... já, jenomže

SOCHAŘ Nechme blbejch debat!
Víš, co se zrovna stalo na Hradě?
BÁSNÍK Ne, co?
SOCHAŘ Kluci holky z naší koleje,
kterejm se zdálo, že pan prezident
byl donucenej podepsat, co nechtěl,
mu přišli vyjádřit svou podporu.
MALÍŘKA Pokojný protest, žádné násilí!
BÁSNÍK (ukáže na Sochařův obvaz)
Vy jste šli s nimi proti vlastní straně?
MALÍŘKA Jen abychom je cestou přemluvili,
ať zastaví a vyšlou delegaci,
a oni už ji začli vybírat -
jenomže vtom se na ně ze všech stran
doslova vrhli milicionáři
a mlátili je hlava nehlava.
SOCHAŘ Tak jsem se prodral k jejich veliteli
a volám - Já jsem taky komunista!
a on -Tak ti to patří o to víc!
a vzal mě pendrekem!

MALÍŘKA Jeho jsem vytáhla,
jenomže spousta jich tam zůstala!
SOCHAŘ A ty pak nesbíraly ambulance -
předjely antony a do nich byli cpaný
zkrvavený a neošetřený
a ňáká šarže řvala na šoféry,
- Ty grázly hod'te rovnou na Ruzyň
a jejich děvky do Bartolomějský!
BÁSNÍK Neříkej mi, že k tomu nedali
nějaký pádný důvod!

SOCHAŘ Jó, to dali!
BÁSNÍK No vidíš! Jaký?

Strohá kancelář. Na stěně plakát s portrétem Dzeržinského a známým textem: ČISTÉ RUCI - HOROUČÍ SRDCE - CHLADNOU HLAVU! Básník stojí jako u výslechu před stolem, u něhož sedí Volod'a. Za ním se tyčí Učitel budící svým chováním dojem, že je teď jeho pravá ruka. Hudba tichne. Je dlouhá pauza.

VOLOĎA A to je všecko?
 BASNÍK *(takovou reakci nečekal)*
 Všechno...
 VOLOĎA A tvuj zdroj
 je spolehlivej?
 BÁSNÍK Mám dokonce dva.
 VOLOĎA *(Učiteli)*
 Soudruhu, piš si!
 UČITEL *(úslužně vytáhne blok a tužku)*
 VOLOĎA *(Básníkovi)*
 Ména, adresy?
 BÁSNÍK Soudruhu Volod'o, já jsem jim slíbil
 zachovat anonymitu!
 VOLOĎA Aha.
 Voni to chtěli?
 BÁSNÍK Ne. Byl jsem to já,
 kdo jim ji nabídl.
 VOLOĎA Aha. A proč?
 BÁSNÍK Chtěl jsem je chránit před podezřením,
 že snad tu provokaci vyvolali.
 VOLOĎA Řekl's mi přece, že to byla jen
 pokojná demonstrace?
 BÁSNÍK Líčili to
 tak detailně, že jsem jim uvěřil.
 VOLOĎA A když jim věříš, proč se teda bojíš,
 že by se měli od nás čeho bát?
 BÁSNÍK Nevím... asi to byla hloupost, ale...
 slíbil jsem to, a tak chci držet slovo.
 VOLOĎA A vode mě chceš, abych věřil tomu,
 cos neviděl, a sám to jenom věříš
 někomu, kdo v to třeba taky věří,
 ponivač mu to někdo nakukal?
 BÁSNÍK Jeden byl zraněný!
 VOLOĎA Viděl's tu ránu?
 BASNÍK Měl obvaz na hlavě

Volod'a vytáhne z kapsy veliký světlý kapesník a předvádí různé způsoby obvazu hlavy.

začali napomínat, nadávali,
 až tam pak někdo, - mluvil sice česky,
 ale prej s přízvukem jak ze Sudet -
 dotáhl z parku káru plnou klacků,
 kerejma se ta horda vobořila
 na každýho, kdo se jí nachomejt,
 než ňákej, co ten pogrom viděl z vokna,
 zavolal telefónem vo pomoc.
 Takle to shodně popisujou všici,
 kerý to zažili na vlastní kůži
 a vodnesli si poctivější rány,
 než ten tvůj pirát!

Strhne si svůj „obvaz“ a cpe zas do kapsy

VOLOĎA... Chceš mi vážně tvrdit,
 že ty dva anonýmy, kerý chráníš
 jen proto, že seš čestnější než voni,
 ačkoli si tě jako pavouk mouchu
 zamotali do sítě sprostých lžích,
 mluvili pravdu, takže já ti lžu?
 Myslíš si vopravdu, že by ti lhal
 soudruh, kerýmu věřil i sám Lénin?
 Ponivač jestli jó, tak složim všecky funkce
 a počkám si na verdikt partaje.

Básník se marně snaží něco říct. Volod'a zvýší hlas.

VOLOĎA... Nepřerušuj mě! Já si totiž vážim
 básníka mladejch, kerej za ně žádá
 že jejich partaj má bejt morálnější,
 nežli ty buržoazní. Když se vyšetří,
 že ty dva tvoji měli pravdu, kdežto
 všecky mý zdroje bohapustě lhaly,
 vodsloužim si to jako prostej člen.
 Soudruhu, vodsvědčíš to?

UČITEL Odsvědčím!

VOLOĎA Tak, Pavko, je to na tobě!

BÁSNÍK Já přece...

VOLOĎA... Neboj se, já tě nepodezírám
 ze zlýho úmyslu, věřim v tvou poctivost!
 Ten příklad by ti ale měl dát lekci.
 Ted' když svou demisí zbaběle zdrhla

a zvestavila starost vo stát nám,
 bude chtít reakce dokázat mocí mermo,
 že chceme celej národ zvtročit,
 a vymyslí si eště horší báje,
 než na jakou tě lovili ty dvě.
 A nebudou to jenom takový,
 jakejm ta nenávist k nám kouká z vočí,
 mnohý ti budou říkat - Soudruhu!
 a zaklínat se Engelsem i Marxem
 a ty jim budeš znova sedat na lep,
 ponivač si tě chytře získaj řečí
 na jakou slyšej intelektuáli.
 Mně osud proletáře nedal školy.
 Ale jako má každej živočich
 nějakej orgán zvláště vyvinutej,
 žihadlo, vostny, drápy nebo puch,
 aby je chránil, pravej proletář
 má po našem - frňák, po tvym - nos,
 a v tom je všeka moudrost jeho třídy.
 Mně stačí k člověku jen přičuchnout
 a hned vo něm vim svý! Ale zas k věci.
 Žádám tě, abys teď už bez váhání
 řek, jestli věříš jim, anebo mně.
 Já...

BÁSNÍK
 VOLOŽA

Aby bylo jasno, soudruhu!
 V masový partaji jako je naše
 jsou vedle dělníků i běloručky,
 a byli bysme sami proti sobě,
 kdybysme lidi jako třeba tebe
 považovali za míň platný členy,
 když neumějí čuchat člověčinu.
 Na druhý straně jste to ale vy,
 co máte místo nosu mozkovnu,
 kdo nesmí dovolit, aby se dostala
 s tím nosem do křížku - jak v Krónštat
 ty kadeti z námořní akademie,
 než jsme jim my, námořní proletáři,
 zacpali drzý huby volovem.
 Kdo píše krásný slova jako ty,
 kerejma učí svoje vrstevníky
 bojovat za mír, - dyž to bude nutný,
 i zbraněma, - a umět nenávistí
 k třídnímu nepříteli chránit lásku

k rodině, k vlasti, k naší partaji
 a k Sovětskému svazu, - ten se nesmí
 dát zblbnout reakcionářema,
 aby mu vzali zdroj těch krásnejch slov
 tím, že mu navždy votrávěji duši...
 Ale tys mi chtěl něco říct!

Básník je viditelně deprimován.

BÁSNÍK Já nevím, jak...
 VOLOĎA Jak se mi vomluvit? Docela prostě.
 Stačí říct jenom - Promiň, Volod'o,
 že jsem ti nevěřil

BÁSNÍK Ale... víš, Volod'o...
 VOLOĎA Dál ani nemusíš, to stačí, Pavko,
 tu odpověď ti vidim na vočích
 a nechci tě zbytečně ponížovat.
 Podej mi ruku!

Vztáhne k němu svou pravačku, ale Básníkova mu nejde naproti.

BÁSNÍK Ale já bych se chtěl...
 VOLOĎA Jó - zeptat, kde je soudruh, co tě přijal
 za člena Kulky?

Na to se básník zřejmě ptát nechtěl, ale teď znovu ustrne.

BÁSNÍK Proč...?
 VOLOĎA Ty ho máš rád!
 BÁSNÍK Byl první ve straně, kdo uvěřil,
 že chci svou poezií sloužit revoluci.
 VOLOĎA Víš, tím bych se už rači nechlubil.
 BÁSNÍK Proč...??
 VOLOĎA Ponivač ho včera zatkli.
 BÁSNÍK Za co...??
 VOLOĎA Zatajil, že byl náčelníkem v Sokole.
 BÁSNÍK No a...??
 VOLOĎA To samo jistě nevádí!
 Jenže teď přiznal, že si vymyslel
 Kulturní kádr, aby nakazil
 vás kumštýře a idealisty
 buržoazníma ideologama.
 A není vůbec těžký domyslet si,

že byl spojenej s tím, kdo zatáhl
i pijatiku, z který táhli na Hrad
ty dvě, co je tak hájíš, až je tajíš.
Nic, nic! Já už se neptám, ale mám
pro tebe radu: jdi a napiš báseň,
vodsuzující nejpodlejší zrádce,
co do nás vráže nože zezadu.
Teď ty proměň svý verše v nůž,
strhni jim převleky a popiš nám je tak,
aby je každej poznal! Pak si budeš kvít
se mnou i s partají - a vočistíš
i pošpiněnou pověst Kulky. Jasný?

Otřesený básník nemá slova, jen němě kývá..

VOLOĎA Tak do toho! –Jo eště: Soudruh Kléma
chce, abys letos na Prvního máje
zahájil slavnost tou svou recitací
na kerou v únoru nevybyl čas.

Po tak špatných zprávách tak skvělá nabídka.

BÁSNÍK To bude skvělé... já...my... ano! Čest...

Odejde.

VOLOĎA Seš, učitelскеj, v církvi?
UČITEL (je zaskočen)

Jako já...?

VOLOĎA Neboj se, já tě nevyšetřuju.
Ostatně vim, že seš.

UČITEL Jsem pokřtěný...
nikdy jsem ale nepraktikoval!

VOLOĎA Co rodiče? Ty sou prej hodně zbožný?

UČITEL Proto je také pořád přesvědčuji,
že náboženství ničí lidstvo, ale...
jsou staří... a tak...

VOLOĎA Říkám - neměj strach!
Jsem rád, ponivač proto jistě víš,
co to je - svatá lež?

UČITEL Víím...

VOLOĎA Tak dej příklad!

UČITEL Když měl strýc rakovinu hrtanu,

VOLOĎA

máti mu tvrdila, že má jen katar,
 a nám, že takovou lež jí Bůh promine.
 Tak tóčno, učitelскеj. No a stejně
 by mohla tvrdá pravda poničit
 víru a naději těch dorostencůch,
 kerejm dodneška život neukázal
 svou pravou, krutou, nelítostnou tvář.
 Dyť zrovna jejich čistý nadšení
 je nejspíš schopný přitáhnout k nám další.
 Jak učí Lénin: Dyž se kácí les,
 tak lítaj třísky. No a revoluce musí
 vyrubat přímo prales, aby udělala
 místo pro lepší, spravedlivej svět.
 Svata lež uchrání ty mladý pochybností,
 jaký je snadno mužou zmást a zahnat
 až mezi reakcionáře. Lepší,
 když naši bezpečáci pro výstrahu
 pár horkejch kebul pendrekama sjezdí,
 než abysme je pozdějc vedli ke zdi!

Volod'a a Učitel zůstanou na scéně. Ozve se opět harfový akord z Vltavy

ŽENSKÝ HLAS Vážení a milí posluchači,
 omlouváme se za vstup do živého
 přenosu ze soutěže tvořivosti.
 Ale i básník, který právě čte
 své pokrokové verše, souhlasil,
 aby byl přerušen tak skvělou zprávou.
 Poslyšte záznam stručné odpovědi,
 kterou dal při tiskové konferenci
 na dotaz, jak si cení povolání
 do obrozené Klementovy vlády
 staronový ministr zahraničí:

HLAS JANA *(v jiném prostotu za cvakání fotoaparátů)*
 S touhletou vládou si rád zavládnou!

Volod'a vítězně uhodí do stolu, Učitel radostně tleská.

ŽENSKÝ HLAS Poslechněte si znovu tuto větu,
 kterou před celým světem vyvrátil
 báchorky o komunistickém puči -
 sám syn zakladatele naší republiky

HLAS JANA *(v jiném prostoru za cvakání fotoaparátů)*

ŽENSKÝ HLAS S touhletou vládou si rád zavládnou!
 A teď - zatímco zrádní emigranti
 a reakcionáři ze všech zemí -
 si na něj začnou vylévat svou žluč -
 ať u nás opět zazní mladé verše
 bojující za nový, lepší svět!

Básník ve studiu z paměti přednáší verše do mikrofonu a přitom i gestikuluje.

BÁSNÍK „Nemá tvář supa,
 Nechodí maskovaný,
 Netiskne v kapse pažbu pistole.
 Může mít klidně
 V klopě odznak strany
 A Leninovu bystu na stole.

Nenávist je v něm
 Skryta jako plíseň
 Na staré zdi pod sličnou tapetou.
 Ale ta plíseň
 Vždycky odhalí se,
 Když i ji lidé s malbou nepletou.

Nemá tvář supa,
 Jak si myslí mnohý,
 Nechrlí z koltů kulí za kulí.
 Ničí a vraždí
 Jenom ze zálohy,
 Skryt za své funkce, řády, tituly.

Nenávist je v něm
 Skryta jako plíseň
 Ve vzácném kaviáru z Pomořan.
 A přece vždycky,
 Vždycky odhalí se,
 Budeme-li mít oči dokořán!

Teď si Volod'a vymění s Učitelem spokojený pohled a zatleskají sami sobě. Zní Osudová.

9. ÚSKOK

JAN Proč...?
DÍVKA Vaše vzkazy bývají tak vtipné,
že by mně bylo líto, kdybych je
příjemcům nepředala doslova.
A tenhle asi slečnu Marcii
potěší o to víc, že vyvrací
ty hrozné fámy.

JAN Jaké myslíte?
DÍVKA Promiňte, nechtěla jsem...
JAN Jenom chtějte!
Hlas lidu je hlas boží. Chci ho znát!
DÍVKA Říká se, že ta bouře odporu,
kterou vzbudilo vaše prohlášení
u vašich přátel všude na světě
a mnozí nazvali morální sebevraždou,
vás rozhodilo tak, že přemýšlíte...
JAN No dál!
DÍVKA Dál ne...
JAN Že myslím na skutečnou?

Dívka už jen kývne. Jan dopil whisky a nalévá si znovu, láhev už ani netaví na stůl. Zdá se, jako když ho něco osvítilo. A je náhle až nepřirozeně uvolněný.

JAN Můj telefonní anděli, kdyby vám
před týdnem někdo tvrdil, že se chystám
prohnat si hlavu kulí, co byste mu
odpověděla? No tak?!

DÍVKA Že se plete...
JAN A kdybyste to měla zdůvodnit?
DÍVKA No... že jsem nikdy nepotkala muže,
který má život radši nežli vy!
JAN Tak proč si myslíte, že jedna z krizí,
jakých jsem přežil tucet, by mně stála
za věčnou tmou, která by zkrátila
tu prosluněnou chvíli života?
Ptejme se, jestli tuhle fámu spíš
nepouští do světa ten, kdo chce přikrýt
tou sebevraždou - nachystanou vraždu.
DÍVKA Ježíši Kriste...
JAN Prosím, odpusťte mi!
Uvedl jsem to pouze jako příklad,
vždyť mně nic takového nehrozí!
Já jenom chci, abyste věděla

a řekla každému, že jsem vám řekl,
abyste říkala - a teď už bez legrace -
co říkám a v co věřím odjakživa:
že sebevražda sluší leda služkám,
zatím co mužům nejvýš poprava!
To nezapíšete?

DÍVKA To je tak moudré,
že si to budu dobře pamatovat.

JAN A dávat dál!

DÍVKA A dávat dál, když chcete...

JAN O to vás přímo prosím. Ale teď
chci ještě nadiktovat jeden vzkaz
do stenogramu - k doplnění toho,
co máte vyřídit od mého komorníka.
Mohu?

DÍVKA Moc ráda, pane ministře!

Opět si připraví blok. On dopil, nalévá si zas a přitom diktuje..

JAN Milá babičko Davenportová!

DÍVKA Řekl jste - babičko?

JAN My si tak hrajem, víte,
což doporučuji i vám, protože hry
v nás uchraňují dětství! Takže dál:
Jak jste mi tuhle nedovyprávěla
pohádku o té sladké koblize,
co zbyla na talíři nesnědená
a dostala tím pádem večer hlad,
tak už teď vím, kterak se nasytila...
co byste, slečno, řekla vy?

DÍVKA Já... nevím.....

JAN Snědla se sama!

On se konečně zasměje.-

DÍVKA To jste celý vy!

JAN A ještě závěr: Zdraví převozník.

DÍVKA Takže to není od vás?

JAN Ale je!

Napadlo mě to právě díky vám.

DÍVKA Mě...?

JAN Když jste prozradila zbožné přání
mých nepřátel - abych se zabil sám

a ušetřil je toho, že má vražda
by obnovila ve světě mou čest -
rozhodl jsem se, že je převezu.
DÍVKA Jak...?
JAN Budu žít tak neodstranitelně,
že všechny přežiju - i třeba mrtvý! -
a nepřestanu děsit je tím jako
Šejkspírův Banko svého vraha Makbetha.
Znáte to drámo?
DÍVKA Ne...
JAN To nevadí,
nová verze se teprv bude hrát.

Náhle jako by začal spěchat.

JAN Tak dobrou noc, a jak jsme říkali
za války z Londýna, i pevnou naději!

Dívka k němu znenadání přistoupí, jako by ho chtěla políbit.

DÍVKA Já bych vás ráda...
JAN Zítřka raději!

Otočil se k ní zády, dopil a nalévá si. A ona tedy odejde, ale jen pomalu za sebou zavírá dveře. Když klapnou, Jan vytáhne kapesník a otře si slzy. Pak se obrátí k obrazu svého otce.

JAN Tato... mám plán! To říkal za Mnichova
tvůj oblíbenec Edvard – a ta slova
sklizejí dodnes posměch pro snahu
opentlit slib zbavený obsahu...
Tato... Edvard už zase neuchránil
tvůj odkaz, když jak chytrá horákyně
chtěl bojovat a současně i nechtěl.
A nato já jsem přecenil svou sílu,
když jsem si věřil, že i v nové vládě
budu ten pilíř demokracie,
který ji udrží, nežli ho posílí
podpora demokratického světa.
A byla to pak jedna blbá věta,
kterou jsem si ten pilíř podrazil
já sám.

Napil se přímo lahve a svleče si župan, který prostě odhodí. Je pouze v pyžamu.

JAN Tato... Tu strašnou ostudu
si neodpustím hlavně kvůli tobě
a chci ji smýt i za nejvyšší cenu.
Mám taky plán. Co jsem té dívce slíbil -
a proto ji pak ani nepolíbil,
aby mě vzala vážně – splním hned.

Káci stolek s telefonem i lahví.

JAN Jak mě to z její řeči napadlo,
zinscenuju tu věrné divadlo
úkladné vraždy, které uvěří
domov i svět, jelikož všechny stopy
povedou k těm, kdo rozšiřují zprávy,
že se chci zabít, kdežto lidé,
kteří mě znají, pevně odsvědčí,
jak několikrát slyšeli můj výrok,
že sebevražda sluší leda služkám...

S velkou námahou porazil i křeslo. Venku opět hrají zvonky Lorety.

JAN Tato... víc toho, co chci říct, už není,
A už se taky zvoní k představení,
po kterém budu neodstranitelným
cejchem všech vůdců úskočného puče.
Kapr, kterého věří mítí v síti,
je zaskočí úskokem do nebytí
a nikdo neuvěří, že tam skočil sám!
Napodobí tympány z Osudové.
Pa pa pa pam! Pa pa pa pam! Pa pa pa pam!

Svlékl si i kabátek pyžama. Ukloní se k obrazu.

JAN Moc jsem tě zklamal. Omlouvám se za to.
Snad si mě zase začneš vážit, tato!

*Pak ještě strhne záclonu a otevře okno. O to silněji zazní zvonkohra z Lorety,
než ji přeruší tma a náraz skutečných tympánů Osudové - pa pa pa pam!!*

10. U ZDI

Jako na počátku hry silí proplétající se hlasy, které ve všech jazycích užívají hlavně slova „ministr“ a „vražda“. Na předscénu vyjde Volod'a, který poprvé působí nejistě, přestože jeho oblečení svědčí o společenském vzestupu. Hlasy naráz utichnou, když sem vrazí i Ministr, který naopak ztratil svou žoviálnost a jedná jako zuřící vrchnost.

VOLOĎA Čest práci, Vašku...
 MINISTR Ty nazýváš práci
 tu noční řezničinu, kterou Západ
 od rána připisuje nám a u nás
 to bude každéj druhej papouškovat?
 VOLOĎA Vašku, dávám ti svoje...
 MINISTR Ted' drž hubu!
 Stalin sjel Klému, Kléma seřval mě,
 tak ty buď rád, že tě zatím jen jebu.
 VOLOĎA Dávám ti čestný...
 MINISTR Může mluvit o cti,
 kdo takhle otrásl pověstí partaje
 a vrhl podezření na Sovětskej svaz??
 A jestli o tom vážně nemáš páru
 jakožto náčelník, chci do hodiny znát
 koho to napadlo a kdo to takhle posral,
 kdybys měl ze svejch hrdlořezů sedřít kůži!
 VOLOĎA Krucinál, to sem skorem udělal
 a sem si proto jistej, že se zabil sám!
 MINISTR A sám porazil lampu, převrh křeslo,
 utrhl záclonu a dokonce
 zanechal na okně svý exkrementy??
 VOLOĎA Jo, jo a stokrát jo! Ten starej hajzl
 to navíc navlíkl, aby to dřív než my
 viděla spousta lidí!
 MINISTR Dal's je aspoň sebrat?
 VOLOĎA Nemůžu zavřít mlíkaře a pekaře
 a vrátný a pak stovku úředníků,
 kerý tam přišli dřív, nežli ty blbci
 posraný strachem zavolali nás!
 MINISTR Soudruhu, já ti dávám za úkol
 udělat v í c než všecko, abys našel
 dva tucty svědků, který dokážou,
 že k němu nikdo nepřišel, a slyšeli,
 jak se tam opile hádá sám se sebou
 a kácí nábytek, a najednou byl zticha
 a když se odvážili u něj zaklepat,

a potom vylomili dveře, byt byl prázdný
a z něho uviděli placku na dvoře.

A najdi taky dva tři psychiatry,
co potvrděj, že cvokařil už v mládí
a neprovalilo se to jen proto,
že byl syn prezidenta. No a hlavně,
obratem najdi patológa, kterej
odpřísáhne, že při obdukcii našel
jen známky pádu, a že nenašel
nejmenší stopu násilností, jasno??

VOLOŇA

Mužeš se stoprocentně spolehnout:
Tvuj rozkaz provedu tak jako všecky,
kerý mi partaj dala. Věř mi, Vašku!

MINISTR

Tak pozor: Doba Vašků dneska končí.
Od teď mi jako všichni partajníci
říkej – soudruhu-člene politbyra!
A pamatuj! Jestli to nezvládneš,
tak už ti nebudu číst levity,
pak - jako v Krónštatě – jdeš ke zdi ty!

EPILOG

Zavíří bubínek. Meziopona odhalí nastoupené příslušníky Kulky. Stojí na stupňovitém pódiu lemovaném vlajkami Československa a Sovětského svazu. Chlapci a dívky mají tentokrát tmavé sukně či kalhoty a nažehlené modré košile s odznakem ČSM. Jsou rozděleni do čtyř skupin jako pěvecký sbor- na soprány, alty, barytony a tenory. Před ně teď vyjde podobně oblečený Básník a ukloní se publiku.

BÁSNÍK V podání Kulturního kádru Ká eS Čé
zazní sborová recitace kantáty
Komunistické straně naší vlasti,
která nás vede z temnot do světla.

Obrátí se k souboru a začne dirigovat. Čtyřhlasá recitace je komponována tak, aby stále gradovala.

SOUBOR Slaví-li svátek tvá či moje matka,
Zdraví ji píseň horoucí a sladká,
Která se v hymnus promění.
Když naše rodná, milovaná strana,
Stovkami bojů v ocel vykováná
Vzpomíná slávy svého zrození.

Výkon sboru je naprosto profesionální, a nadto prozrazuje upřímné přesvědčení všech členů. Provedení se musí vyhnout parodii a naopak formálně upoutat i dnešní diváky.

BÁSNÍK *(se otáčí do publika a recituje sólo)*

Strana jak básník spřádá sny
A přetváří je v smělé plány.
Září v nich zítřek překrásný
A proto budou ještě překonány

Nadšení přechází v dojetí, jak soubor svou mnohohlasou recitaci stále víc prožívá.

SOUBOR. Uprostřed rozkvetlého máje
Do dalekého pomezí
Nad starým Hradem vlajka vlaje
Se slovy - Pravda vítězí.
Slova se slavně naplnila:
Dělnická pravda zvítězila!

Také Básník, který diriguje i recituje s sebou, je tím zcela uchvácen.

SOUBOR K slavné budoucnosti
Naše země vstává.
Klementově Straně
Sláva, slááva, slááááá...

Z provaziště jako ze šibenice spadnou desítky oběšenců v oprátkách a houpou se nad sborem, který hrůzou oněmí. Nejvíc zděšen je Básník. Živý obraz. Do ticha po pauze tlumeně zazní začáteční taktý Osudové. Scéna navždy zhasne.

K o n e c

5.8.2015
15.55
Sázava

Poznámka

Nebylo úmyslem autora dramatisovat konkrétní historickou událost pro účely školní výuky, nýbrž použít ji jakožto modelovou situaci pro svébytné drama - s odvoláním na Shakespearovy Války růží, které nakládají s historickými podklady podobně a pro mne příkladně. Proto mají všechny postavy jen křestní jména či označení funkcí.

Pro dramaturgy, vědce a zájemce k nim jen pro zajímavost přiřazuji soupis skutečných aktérů z února 1948 v pořadí, v jakém vystupují osoby ve hře:

Hubert Ripka	
Prokop Drtina	národní socialisté
Petr Zenkl	
Bohumil Laušman	
Václav Majer	sociální demokraté
Ludmila Jankovcová	
Jan Masaryk	bezpartijní
Marcia Davenportová	americká spisovatelka
Václav Kopecký	
Klement Gottwald	komunisté
Edvard Beneš	prezident republiky
Hana Benešová	
Pavka	dvojník autora

Postava Volodi a ostatní postavy hry jsou složené nebo smyšlené

PK